

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

TÜRK KÜLTÜRÜ

SAYI 18

YIL II

NİSAN 1964

TÜRKÇE VE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Doç. Dr. Muharrem Ergin

İnsanda umumiyetle devrini beğenmeme, yaşadığı zamandan şikâyet etme temayülü vardır. Bu eskiden beri böyle olagelmıştır. Eski eserlerde zamanlarından şikâyeti dile getirenlerin sızlanmalarını okudukça, insan âdetâ asırlar boyunca hiçbir şeyin değişmemiş olduğu hissine kapılır. Bunun yanında maziyi hasretle anmak, geçmiş zamana imrenmek de insan oğlunun tabii bir zâfını teşkil eder. Hayalde her şey güzeldir. Geçen zaman zihinde daha çok güzel tarafları ile yaşayan tatlı bir hâtıralar zinciri hâlinde uzayıp gider.

İnsandaki bu temayülü biliyor ve şimdi burada dil bilgisi öğretimini ele alıp bu öğretimden şikâyete hazırlanırken kendimi asla bu temayüle kapırmadan yazıya başladığımı okuyuculara temin etmek istiyorum. Evet, tek kelime ile dilbilgisi öğretiminin bugünkü durumu kötüdür. Bunda hiçbir mübalâğa, hiçbir kötümserlik, hiçbir karamsarlık yoktur. Tersine, mesele bütün eğitime tesiri bakımından bugün derhal tedbir almaya icabettirecek kadar fecî ve yürekler acısı bir manzara arz etmektedir.

Son yıllarda yapılan üniversiteye giriş imtihanlarından birinde bir sayfalık bir kompozisyon yoklaması da vardı. Ben o imtihanda hissemeye düşen 150 defter okudum. Bu 150 defterdeki 150 kompozisyon içinde kaba cümle yanlışları olmayan, doğru cümlelerle yazılmış bir, amma tek bir yazı yoktu. Bu, liseyi bitiren Türk çocukları ana dilleri ile doğru olarak bir sayfalık bir yazı yazamıyorlar demektir.

Gerçekten bu böyledir. Bugün Türkiye'de artık lise mezunları ana dillerini doğru olarak kullanamıyorlar. Artık lise tahsili, liseyi bitirinceye kadar devam eden 11 yıllık ilk ve orta öğretim, gençlerimize ana dillerini dahi doğru olarak kullanma imkânını sağlayamamaktadır. Yani lise tahsili artık doğru dürüst bir okuma yazma veremez hâle gelmiştir.

Münevverliğin ilk şartı ve belki de başlıca ölçüsü ana diline hâkim olmak, onu sözde ve yazıda doğru kullanabilmektir. Böyle olunca bizde lise artık münevver insan yetiştiremiyor demektir. Lise mezunlarımız ne sözde, ne de yazıda Türkçeye hâkim olabilmektedirler. Bunu yalnız yukarıdaki kompozisyon imtihanı gibi bir iki misalden çıkarmıyor, her yıl üniversitede karşımı-

za gelen talebelerin durumlarını görebilmek için yakından biliyoruz. Talebelerin Türkçeye hâkim olamamaları, ana dillerini hakkıyla kullanamamaları iki şekilde ortaya çıkmaktadır: 1. Konuşmaları düzgün değildir, 2. Türkçeyi doğru yazamamaktadırlar.

Konuşmada görülen aksaklık bilhassa telâffuz üzerinde toplanmakta, bu da ya şive telâffuzu veya yanlış telâffuz şeklinde görünmektedir.

Şive aksaklığı taşra çocuklarında, Anadolu'nun ve Rumeli'nin çeşitli ağzlarının konuşulduğu bölgelerden gelen talebelerde görülen haldir. Herkesin kendi bölgesinin ağzı ile konuşması aslında tabii ve bir dereceye kadar normal görülebilir. Fakat bu, geniş halk tabakaları için böyledir. Münevver adam, tahsilli adam, kendi bölgesinin ağzı ile değil, memleketin umumî edebî dili konuşan, konuşması lâzım gelen insandır. 11 yıllık ders kitaplarından, okul sıralarından, öğretim hayatından beklenecek ilk şey talebenin ağızını kültür diline çevirmesidir. Bunu yapamayan bir tahsilin vazifesini yerine getirdiğini kabul etmeğe imkân yoktur. İşte bugün bizim ilk ve orta öğretimi bu, ağızları edebî dile çevirmek vazifesini yerine getirememekte, lise mezunlarının büyük bir kısmı kültür dilini konuşamamaktadırlar.

Yanlış telâffuz ise taşralı, İstanbullu, köylü, şehirlisi ile bütün talebe zümresini içine almaktadır. Bu telâffuz bozukluğu da bir Türkçe kelime, kelime grupları ve cümlelerin yanlış vurgulanması, bir de Türkçeye girmiş yabancı asıllı kelimelerin yanlış söylenmesi şeklinde tezahür etmektedir. Edebî dil, umumî dil, hattâ umumiyetle dilin kendisi sadece doğuştan bir hançereye sahip olmakla değil, sunî bir gayretle, hançereye kazandırılacak tekrara ve terbiyeye dayanan bir alışkanlıkla elde edilen bir nesnedir. Bu alışkanlığı ise okullar kazandırır. Fakat bugün ilk ve orta öğretim bu alışkanlığı katiyen kazandıramamakta ve lise mezunu tabii hançeresini kontrol altına almış olmaktan çok uzak bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Talebe bu başıboş hançere ile bir yandan Türkçe unsurları yanlış vurgulamakta, bir yandan da Türkçe asıllı olmayan kelimelerin başını gözünü yarmaktadır. Bu bozuk telâffuz, bu yanlış konuşma şüphesiz bugün yalnız talebe sınırları içinde kalmamakta, dalga dalga yayılarak bütün yurdu sarmış bulunmaktadır. Bunun en belirli örneği de radyolarımızın insana kulak yolu ile işkencenin ne olduğunu göstermek istercesine ısrarla tekrarlanan ve Türkçenin yapısı, mânası ve musikisi ile bütün dehasını altüst eden fukara dilidir.

İşin yazı dili cephesi, talebenin yanlış yazı yazamaması, doğru cümle kuramaması ise büsbütün faciadır. Tahsilsiz, yalnız ilkokul tahsili yapmış veya şöyle böyle okuma yazmış insanlar vardır. Bunların dile hâkimiyetleri alelâde görüşme ve konuşmada pek belli olmaz. Ana dili olarak günlük konuşma diline sahiptirler. Sokakta, evde karşı karşıya rahat rahat konuşursunuz. Meselâ ilkokuldan ayrılmış bir İstanbul çocuğunu düşününüz. Mahdut konuşması ile karşımızda düzgün bir dile sahip görünür. Fakat bir de kalemi eline alıp bir sahifelik bir yazı veya mektup yazsın, o zaman her cümlede

Türkçeyi nasıl bozduğunu hayretle görürsünüz. Demek ki, konuşmak başka şeydir, yazmak başka şey. Yazmak için ayrı bir dil terbiyesine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı ise okullar karşılar. İşte bugün lise mezunu Türkçeyi doğru dürüst yazamadığına göre demek ki ilk ve orta öğretim müesseselerimiz çocuklara ana dili ile yazı yazma terbiyesini de verememektedir.

Bu hazin manzara karşısında ürpermeye imkân yoktur. Düşüncenin, her türlü fikrin ve bilginin temeli dil olduğuna göre, ana dili böyle olan bir eğitim sisteminin umumî seviyesinden artık ne bekleyebiliriz? Lisede tamamlanan 11 yıllık bir tahsil hayatının Türkçe bakımından bu kadar acıklı bir durumda olması memlekette her kademedeki dil bilgisi öğretiminin ne kadar bozuk bir durumda bulunduğunu açıkça göstermektedir. Bugün Türkiye'de hüküm süren dil kargaşalığının, ortalığı kasıp kavuran başıboşluğun, ölçüsüzlüğün, uydurmacılığın, kısaca dil şursuzluğunun gerçek sebebi de bu bilgisizlik ve dilbilgisi öğretimindeki bu bozukluktur.

Dilbilgisi öğretimindeki bu sakatlığın, eksikliğin ve yetersizliğin müfredat programı, öğretmen, tatbikat ve ders kitapları ve bunların üstünde bütün eğitim sistemimizle ilgili çeşitli sebepleri vardır. Bu sebeplerle dilbilgisi çıkmazından kurtulmamızın çarelerini ve bu yolda alınacak tedbirleri başka bir yazıda ele alacağım.